

GREVA MUNCITORILOR METALURGIȘTI DIN BUCUREȘTI DIN IUNIE 1912

de ION IACOȘ

Greva muncitorilor metalurgiști din vara anului 1912 a fost una din cele mai mari acțiuni ale proletariatului bucureștean dinaintea primului război mondial imperialist, pentru cucerirea contractului colectiv și pentru apărarea organizațiilor sale profesionale de clasă, sindicatele.

Greva a avut loc în condițiile adâncirii contradicțiilor dintre muncă și capital, dintre principalele partide politice burgheze — conservator și liberal — pentru dobândirea unor profituri sporite de pe urma exploatarea maselor populare.

Măsurile luate de clasele exploatare din România în anii 1910—1912, legiurile reacționare, demagogia desfășurată în jurul legii meseriilor, uneltirile și teroarea contra organizațiilor muncitorești, etc, au ridicat clasa muncitoare și oamenii muncii la luptă.

Reconstituirea în 1910 a Partidului social-democrat a însemnat un succes al clasei muncitoare din țara noastră, a dat imbold luptei acesteia, ducând la înviorarea procesului de organizare a muncitorimii. „Deși a adus o contribuție prețioasă la ridicarea conștiinței politice a clasei muncitoare, la organizarea luptei sale revendicative — spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej — Partidul social-democrat era dominat de ideologia reformistă a Internaționalei a II-a, care mergea pe linia colaborării și compromisului cu burghezia“¹.

Un rol însemnat în organizarea luptei clasei muncitoare, a acțiunilor greviste, l-au avut sindicatele, care reușesc să grupeze în jurul lor tot mai mulți muncitori și să aibă influență sporită în masa muncitorească.

Înrăutățirea condițiilor de muncă și de trai a făcut ca mase tot mai largi de muncitori să se ridice la luptă. Greva metalurgiștilor din București din 1912 face parte din șirul de acțiuni greviste din acea vreme, în care lupta pentru mărirea salariilor și micșorarea zilei de muncă, contra condițiilor neigienice din ateliere, a abuzurilor și bătăilor etc. s-a împletit cu lupta pentru întărirea organizațiilor de clasă, pentru dreptul la organizare, pentru libertatea presei muncitorești, împotriva terorii regimului burghez-moșieresc.

¹ G. h. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări. 1959—1961*, București Edit. politică, 1961, p. 426.

Greva metalurgiștilor din București, condusă de Sindicatul în fier și metal, a demonstrat că organizațiile sindicale, deși nu erau recunoscute de lege, deși se luau tot felul de măsuri teroriste din partea autorităților contra muncitorilor înaintați, se afirmau tot mai mult ca o forță, devenind o armă prețioasă în mina clasei muncitoare pentru apărarea propriilor ei interese.

În 1912, industria metalurgică, deși slabă în comparație cu ansamblul economiei românești, cunoaște o continuă dezvoltare, realizând progrese importante în toate ramurile de specialitate (metalurgie, turnătorie, instalații mecanice)¹. Cu toată dezvoltarea înregistrată, producția acestor ramuri industriale era departe de a satisface nevoile consumului intern, lăsând loc pentru un import mare de produse. Deși parlamentul burghezo-moșieresc adoptase o serie de legi „protecționiste”², în 1912 guvernul conservator, de sub președinția lui P. P. Carp, a prezentat parlamentului o nouă lege de „încurajare a industriei”, adoptată la 14 februarie, care a adus noi posibilități de sporire a profiturilor capitaliste³. Ca urmare, și capitaliștii din industria metalurgică au realizat însemnate profituri⁴. Numai fabrica „Vulcan”, de exemplu, și-a sporit capitalul social în 1912 cu 1 000 000 de lei⁵.

Deși capitaliștii din principalele fabrici metalurgice din București: „Lemaitre”, „Vulcan”, Metalurgia română (J. Katz), „Haug”, „Hornstein”, „Ciriak”, „Weigel” etc., obțineau profituri însemnate ca urmare a exploatării muncitorilor, condițiile de muncă, igiena în ateliere, mai ales în turnătorii, salarizarea erau de nesuportat. Pentru o muncă istovitoare de 10—12 ore, muncitorii metalurgiști erau retribuiți cu un salariu între 1 și 3 lei pe zi. Față de scumpirea, mereu în creștere, a produselor de strictă necesitate, salariul ce-l primeau muncitorii metalurgiști era neîndestulător⁶. Înșiși economiștii burghezi menționează în lucrările lor că prețul alimentelor a crescut în perioada anilor 1905—1909 cu peste 25%, iar între 1909 și 1913 în medie cu 35—40%⁷. În aceeași perioadă însă, salariile au crescut foarte puțin sau au rămas staționare.

¹ N. Stănescu, *Industria metalurgică, turnătoriile și instalațiunile mecanice în România în ultimii 50 de ani*, în „Buletinul Societății politehnice”, an XLV, nr. 11, noiembrie 1931, p. 1597.

² Enciclopedia României, vol. III, București 1939, pag. 251.

³ C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. VII, 1911—1913, pp. 860—867.

⁴ Arh. St. Buc., fond Preș. Cons. de Min., dos. 30/1912, f. 210; „Universul” din 8 iunie 1912.

⁵ „Argus” din 15 iulie 1912.

⁶ Arh. St. Buc., fond Preș. Cons. de Min., dos. 34/1912, f. 307; „Fier și metal” din 1 septembrie 1912.

⁷ S. C. Dragu, *Scumpirea traiului*, Edit. Flacăra, 1913, p. 33. Spre a ne da mai bine seama de acest fapt, redăm prețul mediu al citorva articole din 1911 pe piața Bucureștiului: „Un kg pîine costa 0,27 lei, un kg carne de porc 1,34 lei, un litru lapte 0,40 lei, un litru ulei 2,05 lei, un kg orez 1,06 lei, un kg zahăr 1,18 lei, un kg fasole 0,35 lei, un kg cartofi 0,14 lei (Anuarul statistic al României 1915—1916, Buc. 1919, p. 160).

Comparînd salariul unui muncitor cu prețul pieții, la care se mai adăugau *chiria enorm de scumpă*¹ și alte trebuințe familiale, ne dăm seama de nivelul de trai scăzut al clasei muncitoare din țara noastră, ceea ce și explică cauza numeroaselor greve ce au avut loc în cursul anului 1912. Creșterea prețurilor este confirmată, în bună parte, și de presa din acea vreme. „De șase ani încoace — scria revista „Facla“ — viața s-a scumpit neconținut, dar salariile s-au menținut mereu aceleași. Și în vreme ce chiria se îndoia, iar celelalte cheltuieli strict necesare se urcau și ele în proporție, balanța salariilor se cobora încetul cu încetul“². Și alte publicații ale vremii semnalau „insuficiența salariilor față de nevoile zilnice ale traiului“³.

La aceasta se adăuga slaba protecție a muncii, care ducea la mărirea numărului de accidente, de pe urma cărora muncitorii rămîneau muritori de foame, deoarece patronii refuzau să plătească vreo despăgubire, întrucît „vinovat de accident“ era, în ultimă instanță, tot lucrătorul⁴. Demnitatea omenească era batjocorită în fel și chip; muncitorii, mai ales cei organizați în sindicate, erau persecutați, insultați, bruscați de maiștri sau de către patronii atelierelor, care, după cum relata un ziar al vremii, „și-au făcut o ocupație de căpetenie din a persecuta pe lucrători“⁵. Un alt fapt care a provocat nemulțumire în rîndurile muncitorilor l-a constituit reținerea de 30% din salarii de către patroni pentru așa-zisa casă de ajutor din fabrică, bani ce erau administrați de patron și folosiți după dorința sa, mai ales pentru recrutarea unor agenți în rîndurile lucrătorilor⁶. Reținerile la „casa de ajutor“ au provocat adeseori conflicte între lucrători și patroni, ajungîndu-se uneori la greve, deoarece capitaliștii nu restituiau suma de bani „cotizată“ de la muncitori atunci cînd aceștia erau concediați sau se angajau în altă fabrică. Toate acestea constituiau tot atîtea cauze de nemulțumire și revoltă în rîndurile muncitorilor, care pentru îmbunătățirea nivelului lor de trai pornesc la luptă deschisă.

Adoptarea de către clasele dominante a legii meseriilor, creditului și asigurărilor muncitorești, în aprilie 1912, denumită și legea Nenițescu, a umplut cupa răbdării, stîrnind mari acțiuni și demonstrații de protest în toată țara⁷. Prin această lege, burghezia și moșierimea urmăreau să îngrădească dreptul de organizare în sindicat al muncito-

¹ „Adevărul“ din 9 martie și 16 iunie 1912.

² „Facla“ nr. 25 din 23 iunie 1912, pag. 482.

³ „Universul“ din 8 iunie 1912; „Adevărul“ din 12 aprilie 1912.

⁴ N. N. C o n s t a n t i n e s c u, *Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din România*, București, Edit. politică, 1959, p. 385.

⁵ „Dimineața“ din 20 și 21 februarie 1912.

⁶ „România muncitoare“ din 25 decembrie 1907; „Dimineața“ din 17 iunie 1912.

⁷ Vezi în acest sens marile întruniri publice și demonstrațiile de stradă din București, Ploiești, Brăila, Galați, T. Severin, Iași, Bacău, Constanța etc. Ca urmare a grevei generale din Ploiești legea nu s-a aplicat în toată Valca Prahovei timp de mai bine de doi ani.

rilor, căutînd să reînvie, sub o formă mascată, corporațiile create în 1902¹.

Lucrătorii metalurgiști s-au încadrat și au participat activ la această luptă generală, devenind detașamentul ei de frunte.

Un rol însemnat în organizarea și conducerea luptei metalurgiștilor din Eucurești l-a avut Sindicatul în fier și metal, creat încă din 1906². O însemnătate deosebită în orientarea activității sindicatului, în imprimarea unui caracter combativ, hotărît, în creșterea capacității sale de luptă au avut-o elementele revoluționare în frunte cu Șt. Gheorghiu, I. C. Frimu, M. Gh. Bujor, Al. Constantinescu, D. Marinescu și alți reprezentanți ai clasei muncitoare. Ca urmare a activității desfășurată de sindicat, influența acestuia în rîndurile muncitorilor metalurgiști sporea an de an, devenind cel mai puternic sindicat din București. Sindicatul fier și metal, prin grupele sindicale din fabrici, prin manifestele răspîndite între muncitori, prin coloanele ziarului „Romînia muncitoare“, prin adunările sale, la care participau, de regulă, și muncitorii neorganizați, a desfășurat o muncă activă în rîndurile lucrătorilor metalurgiști, făcîndu-i să înțeleagă și pe cei cu o scăzută conștiință de clasă că numai printr-o muncă unită și solidară își vor putea îmbunătăți viața. Astfel, într-un manifest editat de sindicat în ianuarie 1912 și publicat în coloanele ziarului „Romînia muncitoare“, intitulat *Către lucrătorii turnători în fontă și metale, către lucrătorii metalurgiști din capitală*, se demascau uneltirile capitaliștilor, teoriile despre așa-zisa comunitate de interese dintre exploatați și exploataatori, arătîndu-se că „lupta de clasă și deosebirea de interese ce există între capital și muncă, între patron și lucrător iese din ce în ce mai mult în evidență“. Manifestul descria condițiile grele în care trăiau și munceau lucrătorii metalurgiști, chemîndu-i să se organizeze în sindicat, să pornească pe calea luptei pentru impunerea revendicărilor lor³.

Ca un prim rezultat al muncii desfășurate de sindicat a fost acela că metalurgiștii de la „Vulcan“ declară grevă la 20 februarie 1912, în urma căreia reușesc să impună mărirea salariilor și alte revendicări. Greva de la „Vulcan“ a ilustrat cu prisosință roadele organizării, forța sindicatului, solidaritatea de clasă în luptă a greviștilor, arătînd în mod concret celorlalți metalurgiști calea pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai. Un alt aspect pozitiv al grevei de la „Vulcan“ a fost acela că numărul metalurgiștilor din alte fabrici care aderau la sindicat era în continuă creștere, încît în iunie, în momentul

¹ Vezi articolul *Lupta clasei muncitoare din Romînia împotriva corporațiilor 1902—1908*, în „Analele Institutului de istorie a partidului de pe lângă C.C. al P.M.R.“, 1962, nr. 5, pp. 117—147.

² Primul sindicat metalurgic din București, cel al strungarilor în fier, a luat ființă în martie 1905. În mai 1906 se transformă în Sindicatul în fier și metal. Activitatea lui atrage noi muncitori spre organizare, fiind centrul de legătură cu organizațiile din țară. În 1909, ia ființă, în mod provizoriu, „Uniunea în fier și metal“, la care au aderat sindicatele metalurgiștilor din Ploiești, Cîmpina, Galați, T. Severin, Constanța și Brăila. În iulie 1912 se pun bazele definitive ale uniunii („Fier și metal“ nr. 5 din ianuarie 1913).

³ „Romînia muncitoare“ din 22 ianuarie 1912.

izbucnirii grevei, majoritatea muncitorilor metalurgiști din București erau organizați în sindicat¹.

Răspunzînd aspirațiilor manifestate de muncitorii metalurgiști, conducerea sindicatului împreună cu delegații grupelor din fabrici au formulat un program de revendicări, care cuprindea între altele : 10 ore de lucru pe zi (în loc de 11—12) ; mărirea salariilor cu 0,50 lei pe zi sau cu 10% pentru cei ce lucrau în acord ; plata salariului să se facă în fiecare sîmbătă la ora 17 ; plata orelor suplimentare cu un spor de 25% ; recunoașterea unei comisii formate din muncitori (membrii de sindicat și lucrători neorganizați) pentru rezolvarea diferendelor dintre aceștia și patroni ; respectarea demnității omenești ; restituirea fondurilor de la așa-zisele case de ajutor din fabrici care fuseseră dizolvate prin legea meseriilor etc.².

Programul de revendicări ce urmau să-l prezinte patronilor, metalurgiștii din București l-au dezbătut pe larg în întrunirile sindicale din 13 aprilie, 4 și 18 mai și 3 iunie 1912. Tot atunci s-au ales delegațiile pentru tratative și a fost informată masa muncitorilor despre rezultatele la care s-a ajuns.

În cadrul dezbaterilor s-au ivit însă și divergențe de păreri, determinate de faptul că unii lucrători, cu o slabă conștiință de clasă, manifestau încă încredere în patroni și teamă de a păși pe calea luptei greviste. Divergențe de păreri au existat chiar și între membrii conducerii sindicatului și a uniunii în privința ajutorului pe care sindicatul trebuia să-l acorde muncitorilor neorganizați. În acest sens elementele oportuniste care reușiseră să impună, în martie 1912, adoptarea unei rezoluții după care „sindicatul nu va mai da ajutor decît lucrătorilor organizați și grevelor anunțate”³ au căutat să perpetueze această situație. Delegații din fabrici și elementele înaintate din sindicat și din uniune s-au opus acestor metode oportuniste. Deși rezoluția din martie nu s-a aplicat în timpul grevelor ce i-au urmat, ea a constituit totuși o frînă în stabilirea și realizarea unității de vederi dintre lucrătorii din diferite fabrici metalurgiste din București, periclitînd frontul de luptă al metalurgiștilor.

Față de frămîntările metalurgiștilor, Comitetul executiv al P.S.D. nu a luat măsuri eficace de organizare și conducere a luptelor acestora, considerînd de altfel, în mod oportun, că luptele economice sînt atribuția exclusivă a sindicatelor. La rîndul său, nici Comisia generală a sindicatelor n-a acordat importanța cuvenită agitațiilor și dezbaterilor din rîndurile metalurgiștilor. Elementele revoluționare din Comisia generală și din Comitetul executiv al Partidului social-democrat, deși s-au preocupat de luptele greviste și de frămîntările din rîndurile metalurgiștilor, totuși nici ele n-au acționat în sensul pregătirii unei lupte generale a acestora. N-a fost lansată lozinca grevei generale a muncitorilor metalurgiști din București și nici nu s-a acționat în

¹ „Romînia muncitoare” din 3 iunie 1912; „Fier și metal” din 1 ianuarie 1913.

² „Romînia muncitoare” din 7 iunie 1912; „Dimineața” din 17 iunie 1912.

³ Ibidem.

acest sens. De asemenea n-a fost alcătuită o delegație comună a muncitorilor tuturor fabricilor metalurgice care să prezinte patronilor programul de revendicări, în colectiv, în numele tuturor muncitorilor metalurgiști. În aceste condiții, deși muncitorii din fabricile metalurgice au dezbătut în cadrul aceluiași adunări revendicările lor și programul de luptă, deși starea de spirit în rândurile metalurgiștilor era agitată, ei fiind gata de luptă, greva, în loc să înceapă ca o acțiune unitară în toate fabricile metalurgice din București, a izbucnit treptat în funcție de tratativele pe care le purtau delegații muncitorilor cu patronii fiecărei fabrici în parte și de rezultatul acestora. Cu toate că greva a început treptat, însă pe fondul unei stări de efervescență revoluționară, ea s-a transformat cu rapiditate într-o acțiune generală, intrând în atenția întregului proletariat și a opiniei publice din București.

Greva metalurgiștilor din București a început la 30 mai, prin părăsirea atelierelor de către lucrătorii de la fabrica „Haug“; intră în grevă apoi, în zilele următoare, lucrătorii de la „Metalurgia română“ (J. Katz) la 2 iunie, cei de la „Hornstein“ la 4 iunie, cei de la „Lemaitre“ la 6 iunie, cei de la „Ciriak“ la 11 iunie etc., numărul greviștilor ridicându-se la 3 000¹. Peste tot domneau entuziasmul și optimismul în luptă.

Rapiditatea cu care intra în grevă o fabrică după alta, creșterea numărului greviștilor de la o zi la alta, acțiunile întreprinse de Sindicatul în fier și metal pentru menținerea solidarității de clasă au făcut ca lupta metalurgiștilor să se impună ca un fenomen cu totul deosebit în viața capitalei; declararea unei noi greve într-o fabrică constituia un mijloc însemnat de îmbărbătare a greviștilor din celelalte fabrici, de întărire a încrederii în forțele lor, în justetea căii alese, a hotărârii de a-și câștiga drepturile.

Încă de la declararea grevei în primele întreprinderi, muncitorii s-au întrunit în sala sindicatelor din Piața Amzei, care devine sediul greviștilor, unde dezbăteau toate problemele referitoare la lupta lor. Comitetul sindicatului și delegații sindicali din fiecare fabrică aflată în grevă deveneau conducătorii nemijlociți ai greviștilor, ca organ unic. În același timp au fost alcătuite pichete de greviști din cei mai combativi și mai dârji muncitori, care patrulau în fața fabricilor și a căilor de acces spre ele, pentru a împiedica pe patroni să recruteze spărgători de grevă².

Pentru a menține moralul greviștilor, a-i informa asupra felului cum evoluează lupta, a menține și a întări unitatea de acțiune, a respinge și a demasca uneltirile exploataților, Comitetul sindicatului a organizat o gamă variată de acțiuni. Aproape zilnic aveau loc adunări, mitinguri, demonstrații de stradă, excursii la grădinile Bordei și Tei, pe cimpul Filaret și Belu.

¹ „România muncitoare“ din 7 iunie 1912; „Dimineața“ din 3,5 și 18 iunie 1912; „Adevărul“ din 7 și 18 iunie 1912; „Universul“ din 8 iunie 1912.

² „Adevărul“ din 7 iunie 1912.

Astfel, după declararea grevei, în primele două fabrici („Haug“ și „Metalurgia română“) Comitetul sindicatului organizează la 3 iunie o întrunire în sala „Amiciția“, la care a participat, alături de greviști, și un număr însemnat de muncitori metalurgiști. Cei care au luat cuvântul în cadrul întrunirii și-au exprimat solidaritatea cu greviștii, subliniind necesitatea intrării în grevă a tuturor metalurgiștilor pentru a putea impune programul lor de revendicări. În moțiunea adoptată cu acest prilej se spunea: „Lucrătorii în fier și metal din București, adunați în număr mare în sala «Amiciția»... protestează împotriva fabricanților care nu recunosc dreptele cereri ale lucrătorilor și-și iau angajamentul de a duce lupta mai departe pînă la bun sfîrșit“¹. Spre a da întrunirii un caracter mai impunător, după terminarea ei, s-a organizat o mare demonstrație de stradă, la care au participat peste 2 000 de lucrători metalurgiști și peste 1 500 de tăbăcari, care de asemenea se aflau în grevă. Coloana muncitorilor în care domneau însuflețire și entuziasm, a trecut protestînd prin fața palatului regal, de la sala „Amiciția“ pînă la sediul din Piața Amzei, unde a avut loc din nou un scurt miting². Spiritul combativ în care a decurs adunarea și manifestația de stradă, participarea numeroasă la această *primă acțiune* a greviștilor au contribuit la lărgirea frontului de luptă a metalurgiștilor, la declararea de noi greve în fabricile metalurgice din București.

Un fapt semnificativ pentru greva metalurgiștilor îl constituie aderența la grevă a tuturor ucenicilor încă de la izbucnirea ei. În felul acesta solidaritatea de clasă s-a dovedit a fi viabilă și sub acest aspect. Capitaliștii n-au putut folosi ucenicii ca spărgători de grevă; dimpotrivă, ei au devenit un element important în munca de agitație desfășurată în cursul manifestațiilor de stradă. Activitatea desfășurată de sindicat și de Cercul tineretului muncitor a dus la rezultatele așteptate³.

Față de creșterea numărului grevelor din fabricile metalurgice din București și de dezvoltarea solidarității de clasă în jurul lor, autoritățile burghezo-moșierești au luat măsuri de pază în jurul întreprinderilor pentru a ușura patronilor recrutarea de spărgători de grevă. Pe lângă jandarmi și polițiști care patrulau pe străzi și în fața fabricilor, au fost aduși și soldați, iar în unele locuri au fost introduși jandarmi în curțile fabricilor⁴.

În același timp patronii au încercat să intimideze pe greviști, amenințîndu-i cu concedierea dacă nu vor relua lucrul. Așa, de exemplu, direcțiile fabricilor „Haug“ și „Katz“, la 9 iunie, au avertizat pe lucrători să-și ridice carnetele de muncă și banii ce-i aveau de luat, „declărîndu-i concediați“⁵. De asemenea, pentru recrutarea de spărgători de grevă, patronii au făcut mari presiuni asupra muncitorilor de altă națio-

¹ „Dimineața“ din 5 iunie 1912.

² „Romînia muncitoare“ din 7 iunie 1912

³ „Dimineața“ din 28 iunie 1912.

⁴ „Adevărul“ din 9 iunie 1912.

⁵ „Dimineața“ din 11 iunie 1912.

nalitate, amenințându-i că, dacă nu vor relua lucrul, vor cere autorităților expulzarea lor¹. Totodată patronii căutau să răspîndească ideea că metalurgiștii n-ar avea nici un motiv real pentru declararea grevelor.

Nici teroarea, nici măsurile de intimidare și de calomniere n-au speriat însă pe muncitori. Pichetele de greviști erau la posturile lor zi și noapte, încît în fața fabricilor se aflau jandarmi și polițiști, iar pe trotuarul opus și pe căile de acces spre fabrică se aflau pichetele de greviști. Lupta era încordată, dar muncitorii erau disciplinați și hotărîți de a nu da posibilitatea autorităților la provocări de pe urma cărora să opereze arestări.

Împotriva acestor acte samavolnice, Sindicatul în fier și metal a lansat la 9 iunie 1912 două manifeste asemănătoare în conținut: unul către lucrătorii metalurgiști și altul către opinia publică². Manifestele făceau cunoscut starea mizerabilă în care trăiau și munceau lucrătorii metalurgiști, concedierile abuzive săvîrșite de patroni, tratamentul inuman la care erau supuși, fapte ce i-au determinat să declare greva³. Manifestele mai aveau menirea să arate opiniei publice adevărata stare de lucruri din industria metalurgică, să explice cauzele reale ale grevei, să sublinieze justetea acesteia și să facă un nou apel la solidaritate. „Pentru ca grevele să poată fi încununate de succes, pentru ca lăcomia de cîștig a capitaliștilor să poată fi înfrîntă și lucrătorii să iasă învingători din această luptă — se spunea în manifestul adresat lucrătorilor — sindicatul vă sună trîmbița de alarmă. Stringeți-vă rîndurile, uniți-vă forțele, organizați-vă temeinic și atunci trîmful va fi al vostru“⁴.

Pentru a protesta împotriva măsurilor preconizate de patroni, de concediere a muncitorilor greviști și a acțiunilor de corupere și recrutare a spărgătorilor de grevă, împotriva măsurilor teroriste luate de autorități, sindicatul a organizat al doilea miting, care a avut loc la 10 iunie în sala „Dacia“. Mai mulți lucrători care au luat cuvîntul, între care și Șt. Georgescu, Șt. Calomfirescu, S. Moraru, Ivășeanu, au scos în evidență cauzele reale ale grevelor, arătînd că ele „au fost determinate de grelele condiții de muncă și de plata mai mult decît insuficientă a celor care duc greul industriei“⁵. De la tribuna adunării au fost demascate demagogia patronală și ațîțările naționaliste făcute cu scopul de a dezbina lupta greviștilor⁶. Vorbitorii au subliniat necesitatea organizării mai bune a pichetelor de grevă care să patruleze în jurul fabricilor și să împiedice pe capitaliști să recruteze spărgători de grevă⁷. Totodată s-a dezbătut problema organizării mai temeinice a ajutorului material care trebuia acordat greviștilor și în special, muncitorilor cu

¹ „Romînia muncitoare“ din 14 iunie 1912.

² Arhiva C.C. al P.M.R., fond 96, dos. 240, f. 21.

³ „Adevărul“ din 11 iunie 1912.

⁴ Arhiva C.C. al P.M.R., fond. 96, dos. 240, f. 21.

⁵ „Universul“ din 12 iunie 1912.

⁶ „Romînia muncitoare“ din 14 iunie 1912.

⁷ „Voința națională“ din 12 iunie 1912.

mulți copii. Toți cei prezenți și-au exprimat solidaritatea în luptă și hotărîrea de a continua greva pînă la satisfacerea tuturor revendicărilor.

Pentru a intimida pe muncitorii participanți la miting, la ieșirea acestora din sală au fost prezente însemnate forțe polițienești, în frunte cu I. Bărbătescu, directorul Poliției capitalei¹. Disciplina și ordinea care au domnit însă în rîndurile muncitorilor n-au permis poliției să efectueze arestări. Cei aproape 2 000 de muncitori s-au încolonas și, într-un impunător cortegiu, au manifestat din nou pe străzi pînă la sala sindicatelor din Piața Amzei. Aceasta a fost a doua mare demonstrație a greviștilor.

Manifestațiile de stradă, desfășurate într-o atmosferă entuziastă, în cîtece revoluționare, pe distanțe mari și pe străzi însemnate ale capitalei, au devenit una din formele principale de luptă a metalurgiștilor. Demonstrațiile de stradă fiind, după cum subliniază V. I. Lenin, „un foarte important mijloc de educare politică a maselor muncitoare”², ele aveau un rol hotărîtor în mobilizarea și antrenarea maselor de muncitori la lupta împotriva exploatării și a terorii burgheze, împotriva nedreptăților autorităților administrative și polițienești.

În fața rezistenței, a solidarității și a hotărîrii muncitorilor de a-și cuceri revendicările, patronii, care acționaseră pînă atunci izolat, încep să se sfătuiască asupra măsurilor comune împotriva greviștilor. În acest sens, comitetul Uniunii generale a industriașilor din România a avut la 9 iunie o ședință secretă în care a analizat situația creată în industria metalurgică din București ca urmare a grevelor declarate³ și a măsurilor ce trebuiau luate pentru înăbușirea luptei muncitorilor.

Cu acest prilej, capitaliștii au hotărît că, dacă în timp de 15 zile, cu începere de la 12 iunie, muncitorii nu vor relua lucrul, vor închide fără nici o condiție toate fabricile metalurgice, ceea ce însemna concedierea în masă a lucrătorilor, însemna lock-out⁴.

Hotărîrile adoptate de capitaliști au fost aduse la cunoștință lucrătorilor, la 11 iunie 1912, printr-un comunicat.

Din comunicat rezultă un fapt semnificativ privind raportul de forțe în luptă, și anume teama capitaliștilor de organizațiile sindicale.

De aceea patronii amenințau pe greviști că nu vor sta de vorbă la tratative decît cu delegații din fiecare fabrică în parte, fără reprezentantul sindicatului. În felul acesta, ei voiau să rupă pe muncitori de sindicat, iar eventualele concesi făcute muncitorilor să nu apară în ochii acestora ca datorîndu-se rolului jucat de sindicat în organizarea luptei lor. „Intervenția oricărei organizații necunoscute de legile țării”⁵ — se spunea în comunicat — urmează să fie respinsă de patroni fără nici o altă cerce-

¹ „Dimineța” din 12 iunie 1912.

² V. I. L e n i n, *Opere complete*, vol. 7, București, Edit. politică, 1962, p. 245.

³ „Adevărul” din 13 iunie 1912.

⁴ „Voința națională” din 13 iunie 1912.

⁵ Sindicatele din acea vreme (și pînă în 1921) activau doar în baza Constituției, neexistînd o altă lege specială pentru acestea. De aceea capitaliștii contestau adesea, dreptul sindicatelor de a purta tratative în numele muncitorilor. Lupta clasei muncitoare a impus însă acest drept.

tare“¹. Așadar, capitaliștii urmăreau ca, în mod solidar, să înfrîngă rezistența greviștilor, să-i dezbine și să-i îndepărteze de organizațiile lor de clasă, de sindicate.

Comunicatul U.G.I.R.-ului a stîrnit o puternică indignare în rîndurile greviștilor și chiar în rîndurile opiniei publice².

În semn de protest împotriva acțiunii colective a patronilor, Sindicatul în fier și metal a lansat chemarea către toți muncitorii metalurgiști pentru a participa în ziua de 14 iunie la o a treia mare manifestație de stradă și întrunire publică, organizată în sala „Dacia“³. Pentru o cît mai bună reușită a acțiunii, delegații de fabrici, pichetele de greviști și Comitetul sindicatului au desfășurat o intensă muncă de propagandă.

În aceste împrejurări, văzînd că lucrătorii se mențin ferm pe poziție, patronii fabricilor „Haug“, „Metalurgia romînă“ și „Hornstein“, care aveau însemnate comenzi de executat, — iar continuarea grevei le producea pagube serioase — recurg la tratative, care au loc, în ziua de 13 iunie la Casa centrală a meseriilor. Cu acest prilej a ieșit și mai bine în evidență tendința patronilor de a manevra, de a sparge frontul de luptă al greviștilor: astfel ei au cerut lucrătorilor să reîntre în fabrici, asigurîndu-i că „apoi li se vor da îmbunătățirile promise“⁴, ceea ce echivala cu nesatisfacerea revendicărilor, cu înfrîngerea greviștilor. De aceea muncitorii au respins manevra celor trei capitaliști și au hotărît să continue lupta.

Manevra patronilor cu tratativele i-a îndirjît și mai mult pe greviști, care în tot cursul zilei de 14 iunie s-au întrunit la sindicat, unde s-au sfătuit, s-au pregătit pentru miting și demonstrație. În după-amiaza zilei de 14 iunie, peste 2 000 de greviști metalurgiști s-au încolonat, disciplinați și hotărîți, și au plecat demonstrînd pe străzile capitalei pînă în cartierul Tabaci, unde se afla sediul greviștilor tăbăcari. Spre a ne da mai bine seama de amploarea manifestației, este suficient să spunem că după ce greviștii au demonstrat în fața fabricilor din cartierul Tabaci și Filaret, au coborît apoi pe la Antrepozite pe străzile Uranus, Sirenelor, Aquila, Izvor, unde au manifestat în fața întreprinderii „Compania de apă“, îndreptîndu-se pe Bd. Elisabeta, Calea Victoriei spre strada Carol și de acolo spre sala „Dacia“⁵. Circulația a fost întreruptă pe bulevarde mai mult de o jumătate de oră.

Manifestația a fost deosebit de impunătoare, stîrnind admirația și respectul opiniei publice. Referindu-se la desfășurarea manifestației, N. D. Cocea o descria în felul următor: „Eram ieri pe stradă cînd am

¹ „Universul“ din 13 iunie 1921.

² Comunicatul a fost în același timp amplu comentat și în presă, el fiind pentru acea vreme un act rar. Au fost publicate articole -interviuri, au fost făcute tot felul de declarații demagogice, de „obiectivitate“ etc. Insuși ministrul de interne, C.C. Arion, fiind obligat să țină seama de forța clasei muncitoare, la întrebarea unui corespondent asupra legalității sindicatelor, a declarat următoarele: „Cum dv. patronii vă cartelați, tot așa și muncitorii sînt în drept să se carteleze în sindicat pentru a-și apăra interesele“ („Universul“ din 15 iunie 1912).

³ „Romînia muncitoare“ din 17 iunie 1912.

⁴ „Dimineața“ din 15 iunie 1912; „Romînia muncitoare“ din 12 iunie 1912.

⁵ „Dimineața“ din 16 iunie 1912.

văzut venind dinspre o răspîntie o procesiune de greviști. În frunte mergeau bicicliștii însărcinați să ție ordinea, apoi veneau femeile și copiii greviștilor și cît vedeai cu ochii, în lungul străzii, sub pancarde roșii, pe care erau scrise revendicările lor imediate, ca o armată disciplinată, muncitorii alungați din fabrici și intonînd sub cerul liber cîntecul lor de luptă, de încredere și de speranțe : «Internaționala»¹. Manifestațiile greviștilor, care deveneau tot mai dese și impunătoare, erau comentate pe larg în presa vremii. Așa, de exemplu, într-un articol publicat în ziarul „Adevărul“ se spunea : „Zilnic sute și mii de muncitori parcurg străzile cu steaguri și pancarte roșii, pe care sînt scrise revendicări foarte drepte“².

Manifestația, cît și mitingul de la „Dacia“, ținut în una din cele mai mari săli din București din acea vreme, au fost impunătoare și au avut o semnificație deosebită pentru lupta greviștilor. Pentru prima dată participă la miting, în mod oficial, reprezentanți ai conducerii P.S.D. și ai C.G.S.R., care iau atitudine deschisă de sprijinire a grevelor. Este necesar să subliniem că, datorită concepțiilor oportuniste de care erau pătrunse unele elemente din organele centrale ale partidului și sindicatelor de atunci, cît și a limitelor și confuziilor ideologice de care au dat dovadă la început elementele revoluționare, nu s-a luat atitudine deschisă de a se sprijini și îndruma grevele din capitală, lăsînd aceasta pe seama sindicatului. Existența acestor limite în poziția elementelor revoluționare se datora faptului că acestea erau prizoniere ale unor dogme învechite, moștenite de la Internaționala a II-a, iar pregătirea lor politică-ideologică mai avea multe lacune și scăderi. Elementele revoluționare n-au sesizat de la început că era vorba de o grevă de mari proporții, cu un număr mare de lucrători, cu influență în masa muncitorească, cu greutate în activitatea industrială din București.

Poziția de expectativă binevoitoare a conducerii P.S.D. față de luptele greviste explică și mai clar rolul slab jucat de acesta în organizarea acțiunilor muncitorești, neputința de a se ridica la nivelul unui adevărat stat-major al proletariatului.

Influența ideologiei reformiste era încă puternică în Partidul social-democrat din România. Aceasta și explică de fapt poziția P.S.D. față de interesele clasei muncitoare, de lupta sa, de organizațiile sale. Oportunistul Toma Dragu a declarat că „P.S.D. n-a intervenit pînă acum în conflictul dintre patroni și greviști, crezînd că-i mai bine să-i lase pe cei din urmă să-și ducă singuri lupta“³. În felul acesta, P.S.D., în loc să fi luat măsuri pentru organizarea luptei greviștilor, stătea ca un observator pasiv în coada maselor.

Dar, cu toate slăbiciunile manifestate, elementele revoluționare, aripa de stînga a P.S.D. de mai tîrziu, au jucat un rol important în organizarea și conducerea luptelor revoluționare muncitorești.

Deschizînd seria cuvîntărilor, delegatul Comisiei generale a sindicatelor, Constantin Popovici, care a prezidat și întrunirea, a demascat comunicatului U.G.I.R.-ului, arătînd că, „oricare ar fi hotărîrea lor (a patro-

¹ „Adevărul“ din 19 iunie 1912.

² Ibidem, 24 iunie 1912.

³ „Voința națională“ din 16 iunie 1912; „Dimineața“ din 16 iunie 1912

nilor — I.I.), tot vor trebui să stea de vorbă cu sindicatul, pentru că unirea lucrătorilor le dă acestora o forță de care se vor zdrobi toate încercările industriașilor. Spiritul de clasă s-a dezvoltat în muncitori, așa că greviștii vor putea sta și șase luni în grevă“¹. Recunoscînd izolarea de care a dat dovadă Comisia generală pînă atunci, vorbitorul, în continuare, a spus că de acum Comisia generală „va interveni fățiș în luptă“².

Unul după altul, muncitorii care au luat cuvîntul de la tribuna întrunirii, I. C. Frimu, C. Popovici, Șt. Georgescu, Șt. Calomfireanu și alții, și-au exprimat hotărîrea de a continua greva pînă la victorie pentru cucerirea revendicărilor în baza cărora au pornit greva, de a rezista atacurilor capitaliștilor coalițați, de a-și apăra organizațiile lor de clasă, sindicatele, de a-și apăra dreptul la organizare. Secretarul P.S.D., I. C. Frimu, luînd cuvîntul, s-a referit la comunicatul U.G.I.R.-ului, arătînd că luptele muncitorești se desfășurau în condiții forate grele. De aceea „lucrătorii trebuie să dea dovadă de strînsă solidaritate“³. Insuflînd greviștilor încredere în forțele lor și subliniind necesitatea de a sprijini grevele metalurgiștilor și de a trage trage învățăminte din ele, Frimu spunea : „Grevele actuale trebuie să fie prilej de mari învățăminte pentru lucrători... Greviștii de astăzi să lupte și vor învinge ; mai bine să prefere a muri de foame decît să reentre în fabrici umiliți“⁴.

Mitingul s-a încheiat într-o atmosferă înălțătoare și dîrză. Ea exprima de fapt starea de spirit din rindurile greviștilor. Lupta devenea din ce în ce mai încordată, lua forme tot mai variate, atît dintr-o parte, cit și din cealaltă. Muncitorii aveau de înfruntat tot mai multe greutăți, de făcut față la tot mai multe probleme și situații, fie că veneau din partea autorităților și patronilor, fie a greutăților materiale, deoarece greva dura de două săptămîni. De aceea ei întăreau pichetele de grevă, organizau întruniri și mari demonstrații de stradă, greve de simpatie, o intensă muncă de propagandă și o largă publicitate. Pe de altă parte patronii unelteau, amenințau cu lock-out, duceau tratative la nivelul organizației lor patronale, acțiuni la care se adăuga sprijinul tot mai fățiș al autorităților polițienești și guvenamentale. Cu toate acestea, lupta se desfășura în continuare. Sindicatul se preocupa de toate problemele grevei, avînd de acum sprijinul direct al Comisiei generale a sindicatelor.

În jurul grevei metalurgiștilor din București s-au desfășurat frumoase acțiuni de solidarizare, atît în țară, cit și în străinătate.

Sindicatul și delegații de fabrici, la îndrumarea uniunii lor⁵, au lansat liste de subscripție în fabrici pentru ajutorul greviștilor. La apelul sindicatului, lucrătorii din mai multe fabrici din capitală „au decis să-și dea salariul pe o zi dintr-o săptămînă atît timp cit vor continua gre-

¹ „Romînia muncitoare“ din 21 iunie 1912.

² „Adevărul“ din 16 iunie 1912.

³ Ibidem.

⁴ „Universul“ din 16 iunie 1912.

⁵ Bazele Uniunii lucrătorilor în fier și metal din Romînia au fost puse în 1909, iar constituirea ei definitivă a avut loc la Congresul din 2 iunie 1912.

vele¹. De asemenea, lucrătorii de la Franzelăria Matache Teodorescu au trimis greviștilor 130 de pâini², iar brutarii de la fabrica Gagel 200 de pâini etc.³. Societatea lucrătorilor sobari, deși nu era afiliată la C.G.S.R., a oferit ajutor material greviștilor⁴. Ajutoare au venit și din partea muncitorilor organizați din Ploiești, Bacău, Iași, Brăila, Piatra-Neamț, Buzău și din alte orașe⁵. La Brăila și Iași au avut loc întruniri de solidaritate cu greviștii și de protest contra măsurilor arbitrare ale autorităților polițienești luate împotriva greviștilor bucureșteni⁶.

Acțiunile de solidaritate s-au manifestat sub diverse forme ajungând pînă la greve de simpatie de cîteva ore sau chiar de cîteva zile. Așa, de exemplu, la 8 iunie lucrătorii de la „Compania de apă” au refuzat să execute lucrările aduse din fabricile care se aflau în grevă, mergînd *in corpore* la sindicat; la 12 iunie, metalurgiștii de la fabrica „Abramovici” și „Vulcan” au declarat grevă de două zile⁷ în semn de solidaritate cu greviștii din celelalte fabrici, revendicînd restituirea banilor de la „casa de ajutor”; la 14 iunie, textiliștii de la „Industria bumbacului” au declarat și ei o grevă de simpatie⁸.

Pentru a împiedica pe patroni să recruteze spărgători de grevă din străinătate, C.G.S.R. a intervenit pe lângă Biroul Internaționalei Sindicale, care-și avea sediul la Stuttgart, și Uniunile sindicale metalurgice din Viena și Budapesta, înștiințîndu-le să ia toate măsurile pentru a împiedica angajarea de lucrători metalurgiști pentru România atîta vreme cît va dura greva⁹.

În același timp cu lupta metalurgiștilor, în capitală se aflau în grevă lucrătorii tăbăcari și era mare agitație în rîndurile lucrătorilor cizmari, brutari, croitori, care au declarat, tot în cursul lunii iunie, greve pentru revendicări proprii¹⁰. Greve puternice au avut loc în Ploiești, Galați, Craiova, Iași și în alte orașe¹¹.

Efervescenta revoluționară, actele de solidarizare cu greviști constituiau un bun prilej de răspîndire a ideilor socialiste, de organizare în sindicat sau de atragere spre mișcarea organizată a clasei muncitoare a

¹ „Dimineața” din 14 iunie 1912; „România muncitoare” din 21. iunie 1912.

² „Adevărul” din 15 iunie 1912.

³ „România muncitoare” din 24 iunie 1912.

⁴ „Dimineața” din 14 iunie 1912.

⁵ „Adevărul” din 20 iunie 1912; „Dimineața” din 19 și 20 iunie 1912; „România muncitoare” din 21 și 24 iunie și 9 august 1912.

⁶ „Dimineața” din 11, 14 și 16 iunie 1912; „România muncitoare” din 17 și 21 iunie 1912.

⁷ La fabrica „Vulcan” nu s-a declarat grevă generală, ca la celelalte fabrici, deoarece muncitorii cuceriseră, în urma grevei de la sfîrșitul lunii februarie și începutul lunii martie 1912, recunoașterea aceluiași revendicări pentru care luptau acum metalurgiștii, iar la „Abramovici” patronii satisfăcuseră, de asemenea, cererile lucrătorilor spre a evita greva.

⁸ „Dimineața” din 11, 14 și 16 iunie 1912; „România muncitoare” din 17 și 21 iunie 1912.

⁹ „Universul” din 10 iunie 1912.

¹⁰ „Universul” din 7, 16 iunie 1912, „Adevărul” din 9 iunie 1912.

¹¹ Arhiva C.G. al P.M.R., fond 79, dos. 7 471, f. 2; „Dimineața” din 6 și 27 iunie 1912; „Universul” din 15 iunie 1912.

nenumărați lucrători care pînă atunci stăteau inactivi, departe de mișcarea muncitorească. Acest lucru a fost remarcat și de unii comentatori burghezi, care, luînd drept exemplu fabrica „Lemaître“, semnalau că „unde înainte se aflau numai cîțiva sindicaliști, acum — după declararea grevei — s-au înscris (în sindicat) cu toții“¹.

Dezvoltarea luptei de clasă, creșterea acțiunilor greviste în București și în țară au alarmat clasele dominante. Guvernul conservator de sub președinția lui Titu Maiorescu, spre a-și cîștiga popularitate în rîndurile maselor muncitoare, a căutat, la început, să păstreze o atitudine „imparțială“ față de greve, rezumîndu-se la întărirea pazei în jurul fabricilor și la unele măsuri de intimidare. Cînd grevele au luat însă amploare, autoritățile burghezo-moșierești au recurs la arestarea și maltratarea mai multor muncitori din pichetele de grevă. Astfel, în zilele de 12 și 13 iunie, poliția a arestat mai mulți greviști care făceau de pază în fața fabricilor „Metalurgia romînă“, „Ciriak“ și „Haug“². În același timp, patrulele de jandarmi au mers pe la casele greviștilor spre a-i obliga să reia lucrul³. Măsurile luate de autorități au facilitat patronilor să recruteze și să introducă cu forța cîțiva lucrători în fabricile „Ciriak“ și „Metalurgia romînă“, dar, la îndemul greviștilor, a doua zi aceștia au părăsit lucrul, fugind peste gard la pichetele de greviști⁴. Pentru a provoca pe greviști, ginerele patronului Haug a tras cu revolverul asupra lucrătorilor ce se aflau în stradă în fața fabricii, încît scandalul ce s-a iscat s-a soldat cu intervenția poliției, care a acuzat lucrătorii de „turburări“ și a operat noi arestări⁵.

Concomitent cu măsurile luate de autorități, ziarele burgheze au desfășurat o aprigă campanie împotriva greviștilor, a organizațiilor lor sindicale, propagînd idei și teorii menite să ducă la colaborarea de clasă, sau cerîndu-se măsuri de represiune contra greviștilor.

Ziarele liberale au publicat numeroase articole în care grevele erau prezentate drept „mijloc de agitație, de ațîțare a urei de clasă“, al căror țel nu ar fi altul decît „revoluția socialistă“⁶. Tendința vădită de a exagera scopul grevei a fost aceea de a atrage atenția opiniei publice asupra „pericolului“ ce l-ar prezenta grevele și mai ales de a pregăti opinia publică pentru măsurile cele mai drastice împotriva muncitorilor. Ziarele guvernamentale, la rîndul lor, își exprimau teama față de organizarea muncitorilor în sindicat, prezentînd deformat grevele, al căror obiectiv ar fi „numai organizarea muncitorilor nesindicaliști“⁷, și subliniind că grevele ar avea „o singură cauză : spiritul de anarhie“⁸.

Totodată, în articolele scrise în jurul grevelor se făcea apologia teoriei „armoniei“ între clase, a „comunității“ de interese între exploatați

¹ „Voința Națională“ din 10 iunie 1912.

² „Adevărul“ din 13 și 15 iunie 1912; „Dimineața“ din 14 iunie 1912.

³ „Universul“ din 14 iunie 1912.

⁴ „Voința națională“ din 20 iunie 1912; „Adevărul“ din 19 și 20 iunie 1912.

⁵ „Adevărul“ din 13 și 15 iunie 1912; „Universul“ din 14 iunie 1912.

⁶ „Voința națională“ din 16 iunie 1912.

⁷ „Epoca“ din 17 iunie 1912.

⁸ Ibidem, 16 iunie 1912.

și exploatatori, a preocupării permanente pe care trebuiau s-o aibă patronii „de a îngriji ca ideile anarhiste [sic !] să nu prindă rădăcini în mintea muncitorilor“¹.

Pentru a contracara influența pe care o avea greva metalurgiștilor asupra muncitorilor din București, apologeții capitalului, care vedeau în sindicate o armă prețioasă de luptă în mâna greviștilor, în mai multe articole publicate au propagat ideea reacționară după care organizațiile sindicale ar trebui să fie simple case de ajutor și nu organizații de luptă, creînd chiar unele sindicate naționaliste (galbene) în vederea dezbinării proletariatului². În coloanele ziarelor se vădese fricțiuni între Partidul liberal, aflat în opoziție, și cel conservator, aflat la guvern, pe diferite probleme politice la ordinea zilei (chestiunea tramvaielor, a legii încurajării industriei etc.), dar care față de grevele muncitorești aveau aceeași poziție : ele trebuiau aplanate, rezistența greviștilor înfrîntă, lucrul reluat, căci altfel grevele, pe lângă „spiritul de anarhie ce-l răspîdesc“, spuneau ei, „vor avea un efect rău asupra capitalurilor străine care sînt necesare industriei noastre“³. «Boala e adîncă — se spunea într-un alt articol — să tragem învățăminte cît mai este timp»⁴. Oficiosul liberalilor „acuză“ chiar guvernul conservator că nu ia măsuri suficient de drastice pentru „aplanarea“ acestor greve, „care au răscolit mii de muncitori“⁵. Toată campania purtată de presa burgheză, în special de „Voința națională“ și „Epoca“, avea menirea să discrediteze în fața opiniei publice organizațiile sindicale, să prezinte grevele și lupta metalurgiștilor deformat, falsificînd adevărul despre cauzele lor reale, să organizeze atacul capitalist contra greviștilor și a muncitorilor socialiști.

În aceste împrejurări, însuși guvernul a început să acorde atenție grevelor, care luaseră o amploare cu totul deosebită. Burghezia a văzut în mișcarea grevistă, în general, și în cea a metalurgiștilor, în special, o acțiune politică de mare amploare, o afirmare a proletariatului ca clasă ; de aceea, cu prețul satisfacerii unor revendicări economice, a încercat să înlătore pericolul, să țină pe muncitori departe de problemele politice. În ședința Consiliului de Miniștri din 13 iunie 1912, în urma unor consultări, ministrul de interne, C. C. Arion, a dat o declarație care exprima de fapt poziția demagogică a guvernului conservator și totodată atitudinea sa ostilă față de greviști. În declarație se spunea că guvernul „va garanta lucrătorilor libertatea grevei pașnice“. Aceasta însemna că guvernul a fost nevoit să recunoască formal dreptul la grevă, dar numai a grevelor „economice“, care să se desfășoare lin, fără demonstrații de stradă, fără intruniri, fără organizare, fără mitinguri de masă. În același timp guvernul avertiza că „orice încercare de turburare va fi imediat reprimată“⁶. În felul acesta se deschidea posibili-

¹ „Voința națională“ din 19 iunie 1912

² „România muncitoare“ din 2 august 1912.

³ „Voința națională“ din 23 iunie 1912.

⁴ Ibidem, 19 iunie 1912.

⁵ Ibidem, 9 iunie 1912.

⁶ „Universul“ din 15 iunie 1912; „România muncitoare“ din 17 iunie 1912.

tatea de a se interveni „legal“ în reprimarea grevei în cazul că s-ar produce „tulburări“. Declarația avea menirea să justifice măsurile ce urmau să se ia împotriva pichetelor de grevă, sub pretextul că ar provoca scandal și ar opri angajarea de către patroni a unor noi muncitori, în fond a spărgătorilor de grevă.

Pentru a sfârși odată cu grevele, care luaseră o amploare neobișnuită, guvernul conservator, la cererea patronilor, acceptă ca ministrul industriei și comerțului, Dimitrie S. Nenițescu, să fie arbitru în rezolvarea conflictului. Referitor la rolul ce trebuia să-l joace arbitru în conflict, întrucît era prima acțiune în spiritul legii meseriilor, Consiliul de Miniștri a dat la 20 iunie un comunicat în care se spunea : „Consiliul a hotărît să mențină o atitudine cît se poate de neutră între patroni și lucrători. Se va căuta a se asigura libertatea muncii și a atelierelor“¹. Declarația avea menirea să semene confuzie în rîndul masei muncitoare, să slăbească elanul revoluționar al greviștilor și, sub pretextul împăcării celor două tabere aflate în luptă să determine în fapt pe lucrători să renunțe la cererile lor drepte.

În fața tergiversării tratativelor, care trebuiau să înceapă la 19 iunie², și a refuzului unor patroni de a accepta arbitrajul ministrului de industrie și comerț în scopul vădit diversionist, de a crea impresia unor poziții divergente între guvern și patroni, în fața tendinței generale a patronilor de a satisface doar parțial revendicările lucrătorilor, Comisia generală a sindicatelor, împreună cu Sindicatul în fier și metal, la întrunirea greviștilor din seara zilei de 19 iunie, au hotărît pentru 20 iunie declararea unei greve generale a tuturor metalurgiștilor și tăbăcarilor din București și organizarea unei mari demonstrații de stradă. Vestea aceasta s-a răspîndit cu iuțeală în masa greviștilor. Comitetele celor două sindicate — metalurgist și al tăbăcarilor — împreună cu delegații din fabrici au mobilizat pe muncitorii celor două ramuri să participe în totalitatea lor la greva demonstrativă, grevă care a fost, de fapt, punctul culminant al luptei metalurgiștilor din București.

Conform hotărîrii luate, în dimineața zilei de 20 iunie muncitorii metalurgiști din toate fabricile din București, s-au adunat în fața fabricii „Wolf“ din Dealul Filaret, unde a avut loc un scurt miting de instruire asupra desfășurării grevei generale. Tot atunci greviștii tăbăcari s-au adunat la sediul sindicatului lor din Tabaci (str. Elena Cuza nr. 5). Cele două coloane — metalurgiștii aproximativ 9 000 și tăbăcarii 7 000 — s-au întîlnit la Parcul Expoziției (Parcul Libertății) într-un entuziasm de nedescris, unindu-și glasul și forța pentru a demonstra claselor exploatatoare tăria solidarității de clasă, hotărîrea de a învinge, de a-și impune revendicările. De acolo, în jurul orelor 8,30, cu pancarte și drapele roșii, în sunetele Internaționalei, s-au îndreptat prin cartierul Tabaci, pe Calea Văcărești, Sf. Vineri, Bl. Carol, spre Clubul social-democrat din Piața Amzei³. Coloana greviștilor a fost impunătoare, spi-

¹ „Adevărul“ din 22 iunie 1912.

² „Universul“ din 20 iunie 1912.

³ „România muncitoare“ din 24 iunie 1912.

ritul de luptă și de solidaritate era în continuă creștere. Cincizeci de bicicliști mergeau pe margini pentru a păstra ordinea.

Cîntecele revoluționare treceau la viață noi muncitori din fabricile și atelierele pe lângă care treceau demonstrații, atrăgîndu-i la luptă. „Pe tot parcursul — scria „Adevărul“ — s-au asociat la demonstrație lucrători și lucrătoare din diferite fabrici aflate în drum, care păraseau în mod spontan lucrul“¹. Au aderat la greva demonstrativă toate fabricile din Dealul Filaret, din Tabaci, țesătorii, tricoterii, călcătorii, tîmplarii, fabricile de ace etc². Astfel, greva demonstrativă, a cărei coloană de bază o formau metalurgiștii, a atras în jurul ei numeroși muncitori din alte sectoare economice, devenind aproape o grevă generală pe capitală. Demonstrații, pe tot parcursul drumului, intonau cîntece revoluționare, strigau lozinci, protestau împotriva patronilor — care refuzau să satisfacă revendicările greviștilor — a abuzurilor organelor polițienești și ale jandarmilor, a demagogiei guvernamentale, a presei reacționare. Pe Calea Victoriei și pe alte străzi, „circulația a fost cu desăvîrsire întreruptă“³. De la sediul sindicatelor și al Clubului social-democrat, unde avusese loc un scurt miting, greviștii, la ora 11, s-au îndreptat prin Piața Romană spre Grădina Tei.

În tot cursul zilei de 20 iunie, pe măsură ce muncitorii de alte profesii din diferite fabrici și ateliere aflau de marea demonstrație a metalurgiștilor și tăbăcarilor, declarau și ei grevă, apoi plecau la Clubul social-democrat, de unde se îndreptau spre Grădina Tei, unde erau primiți cu ovații și urale⁴. Astfel, numărul greviștilor ajunge la 20 000⁵. În după-amiaza aceleiași zile, la orele 17—18, impunătoarea coloană a greviștilor s-a îndreptat spre Parcul Expoziției, unde în amfiteatrul „Arenelor romane“, care se umpluse pînă la refuz, a avut loc mitingul greviștilor, deschis prin cîntecul Internaționalei. Încercările poliției de a împiedica mitingul sub pretextul că se ține „sub cerul liber“, ceea ce era o formă voalată de interzicere a întrunirilor, de limitare a numărului de participanți la el, au eșuat în bună măsură. Deși poliția a interzis delegaților muncitorilor greviști să vorbească de la tribună, totuși secretarul Comisiei generale a sindicatelor, Gh. Cristescu, a luat cuvîntul și a vorbit, pe scurt, despre însemnătatea grevei generale ca mijloc eficace de a impune capitaliștilor revendicările lor, lucru confirmat de faptul că în după-amiaza aceleiași zile de 20 iunie patronii au acceptat începerea tratativelor. În aceeași cuvîntare, Cristescu a anunțat că „toți greviștii de simpatie să reentre în lucru a doua zi, însă să fie pregătiți, căci, dacă mîine nu se va aplatina conflictul, se va proclama greva generală“⁶.

¹ „Adevărul“ din 21 iunie 1912.

² „Romînia muncitoare“ din 24 iunie 1912.

³ „Dimineața“ din 22 iunie 1912.

⁴ Ibidem.

⁵ „Romînia muncitoare“ din 24 iunie 1912; „Fier și metal“ din iunie 1913; „Uniunea“ din iulie 1912; „Adevărul“ din 21 iunie 1912; „Dimineața“ din 22 iunie 1912.

⁶ „Romînia muncitoare“ din 24 iunie 1912.

Greva celor 20 000 de muncitori și manifestațiile de stradă care au avut loc în ziua de 20 iunie sînt un moment deosebit în lupta greviștilor metalurgiști din București, reprezintă punctul ei culminant. Pornită la început în cîteva fabrici, greva s-a extins tot mai mult, căpătînd amploarea unei greve generale a metalurgiștilor din București, cu ea solidarizîndu-se numeroși muncitori de diferite profesii și meserii. În articolul *O zi istorică*, publicat în „Romînia muncitoare”, se spunea: „Capitala nu a mai văzut încă o masă mai numeroasă și mai împozantă de oameni. Se părea că întregul popor e în picioare și manifestațiile entuziaste ale zecilor de mii de obișduiți, ce și-au părăsit lucrul, ce nu s-au mai gîndit că-și pierd salariul, sînt un avertisment destul de semnificativ atît pentru patroni, cît și pentru guvernantii prezenți și viitori”¹.

Amploarea care a luat-o greva de la 20 iunie a depășit așteptările conducerii centrale a organizațiilor muncitorești, care n-au știut să o folosească în vederea lărgirii sferei de revendicări (care au rămas aproximativ aceleași ca la începutul acțiunii), a frontului luptelor greviste în general. Manifestațiile de la 20 iunie reflectă, în același timp, teama elementelor oportuniste, „legaliste” ca grevele să nu se extindă prea mult și în acest fel să creeze „complicații”. Așa se și explică faptul că, deși exista o stare de spirit favorabilă pentru o grevă în toată capitala muncitorii avînd aceleași revendicări generale (scurtarea zilei de lucru, mărirea salariilor, apărarea organizațiilor sindicale etc.), Comisia generală a sindicatelor și Comitetului executiv al P.S.D. n-au luat măsurile necesare spre a canaliza acest șuvoi revoluționar, pentru a impune tuturor patronilor aceleași revendicări generale.

Numeroși muncitori din București și-au exprimat nemulțumirea față de slaba organizare a grevei generale de la 20 iunie. Prin numeroase scrisori trimise redacției „Romînia muncitoare” și organelor centrale ale mișcării muncitorești, ei au protestat pentru faptul de a nu fi fost chemați și dînșii la greva demonstrativă. Analizînd acest fapt, ziarul „Romînia muncitoare” scria: „Azi, a doua zi după grevă, din toate părțile ne vin protestări, din ateliere mici și din ateliere mari, din fabrici și din uzine, de ce n-au fost și dînșii înștiințați de greva generală, de ce n-au fost și dînșii chemați să manifesteze alături de frații lor de muncă, să arate clasei stăpînitore tîria solidarității, puterea clasei muncitoare”². Așadar, poziția muncitorilor a fost exprimată cît se poate de clar. Pe de altă parte, reiese că oportuniștii, cu bună-știință, n-au chemat masele la luptă, căutînd să minimalizeze pînă și numărul participanților la manifestație. În acest sens, Ilie Moscovici arăta în *Calendarul muncii pe 1913* că la grevă au participat 15 000 de muncitori³, deși toate sursele, inclusiv cele burgheze, vorbesc despre o participare la grevă a 20 000 de muncitori⁴. De asemenea, C. Racovski, încă la întrunirea din 10 iunie, sub pretextul irosirii fondurilor, a cerut „să nu se mai declare decocamdată

¹ „Romînia muncitoare” din 24 iunie 1912.

² Ibidem.

³ *Calendarul muncii pe anul 1913*, București, 1913, p. 89—90.

⁴ „Romînia muncitoare” din 24 iunie 1912; „Fier și metal” din iunie 1913; „Uniunea” din iulie 1912; „Adevărul” din 21 iunie 1912; „Dimineața” din 22 iunie 1912.

nici o grevă nouă“¹. Oportuniștii, care se temeau de lupta maselor, spre a arăta claselor dominante necesitatea de a satisface revendicările greviștilor, declarau că „manifestația pe care noi am oprit-o ca să ia proporții mai mari, masele muncitoare, care la semnalul nostru au reintrat în fabrici, se poate oricând repeta“².

Efectul imediat al grevei demonstrative de la 20 iunie a fost că, patronii, a doua zi, au acceptat să înceapă tratativele, care s-au purtat în zilele de 21 și 22 iunie la Ministerul de Industrie și Comerț³, în prezența ministrului Nenițescu. Tratativele, la care au participat patronii sau reprezentanții lor din fabricile metalurgice aflate în grevă, delegații lucrătorilor din fiecare fabrică și reprezentantul Comisiei generale a sindicatelor, au decurs fără prea multe dificultăți. Principiul ca greviștii să fie reprezentați de o singură delegație a fost respins de patroni, așa că fiecare fabrică și-a delegat reprezentanții săi. Burgheziei îi era frică de mișcarea organizată, de aceea a impus tratative separate. Muncitorii au dejucat însă manevra patronilor, căci delegații fiecărei fabrici în parte se prezentau și susțineau aceleași revendicări. Totodată patronii au fost nevoiți să accepte participarea la tratative a delegatului sindicatelor.

În urma dezbaterii problemelor ridicate în memoriu și după ce s-a căzut de acord asupra lor au fost semnate procesele-verbale de împăcare, care de fapt constituiau contractele colective de muncă încheiate. În ziua de sâmbătă 23 iunie, tratativele s-au încheiat, iar lucrul a fost reluat luni 25 iunie⁴. Astfel, greva metalurgiștilor, după aproape patru săptămâni de luptă hotărâtă, a luat sfârșit, victoria fiind de partea muncitorilor.

Contractele încheiate de lucrătorii fiecărei fabrici deși s-au făcut separat, revendicările cucerite erau în esență aceleași: ziua de muncă de 10 ore; mărirea salariului cu 25 de bani pe zi (în loc de 50 cât ceruseră lucrătorii); reprimirea tuturor greviștilor în fabrică, respectarea demnității omenești; plata în fiecare sâmbătă seara; restituirea banilor de la „casele de ajutor“ conform art. 39 din legea meseriilor etc.⁵.

Încheierea acestor contracte cu îmbunătățirile menționate constituia o cucerire însemnată pentru metalurgiștii din București. Greva metalurgiștilor a pus pentru prima dată pe patronii metalului în fața unor revendicări a căror acceptare însemna pentru ei recunoașterea noilor organizații ale clasei muncitoare, însemna recunoașterea contractului colectiv, însemna recunoașterea exploatării sălbatice la care erau supuși lucrătorii⁶.

Tratativele purtate în fața unui ministru autorizat de guvernul său au însemnat recunoașterea organizațiilor sindicale ale clasei muncitoare din țara noastră, o mare victorie muncitorească. Metoda tratati-

¹ „Universul“ din 12 iunie 1912.

² „România muncitoare“ din 24 iunie 1912.

³ „Epoca“ din 25 iunie 1912.

⁴ „România muncitoare“ din 28 iunie 1912.

⁵ Ibidem, 5 august 1912.

⁶ Ibidem, 28 iunie 1912.

velor îmbinată cu acțiunea grevistă și demonstrația de stradă, formă care începea tot mai mult să fie aplicată în mișcarea muncitorească, s-a dovedit a fi justă și eficace. Tratatивele nesfârșite, fără lupta de jos, erau dăunătoare și totodată periculoase atunci când deveneau o metodă unică de luptă. Față de un astfel de pericol, Comisia generală a sindicatelor, sub impulsul elementelor revoluționare, a dat un comunicat în care se spunea: „Comitetele organizațiilor, propagandiștii și toți tovarășii conștienți trebuie să vegheze ca lucrătorii să nu apuce pe calea nefastă a intervenționismului, folositor numai onora și să lupte cu toată căldura pentru păstrarea caracterului de clasă al organizațiilor sindicale, arătând muncitorilor că intervențiunile sînt eficace numai atunci cînd sînt făcute de o masă muncitorească puternică și organizată“¹.

Greva și succesul repurtat de muncitori au fost obiecte de discuții și aprecieri în cele mai largi cercuri ale opiniei publice. Unele aprecieri asupra grevelor au fost de natură economică, arătînd cauzele lor reale și subliniind forța și capacitatea de luptă a proletariatului, a organizării și a solidarității muncitorești. Ziarul „Romînia muncitoare“, generalizînd experiența grevelor din București, scria: „Toți își dau astăzi seama că lupta muncitorilor dintr-o fabrică sau dintr-un atelier nu este izolată, nu este un fapt izolat în viața unei părți din clasa muncitoare, ci este lupta întregii clase muncitoare din țara romînească. Înfîngerea lucrătorilor dintr-un atelier sau dintr-o fabrică îi interesează și-i lovește pe toți muncitorii din toate industriile și din toate fabricile; victoria unei părți din clasa muncitoare este victoria întregii clase muncitoare“².

Organul lucrătorilor metalurgiști, „Fier și metal“, care a început să apară după grevele din vara anului 1912, scria: „În uriașele greve din vara trecută, lucrătorii metalului, prin numărul și solidaritatea lor manifestată, prin grandioase și impozante manifestații, au arătat întregii clase proletare din țară ce forță are muncitorimea organizată“³.

În coloanele presei burgheze cu orientare democratică s-au scris numeroase articole în care se arăta simpatia față de lupta metalurgiștilor, exprimîndu-se încrederea în forța proletariatului. Solidaritatea greviștilor, școala prețioasă prin care au trecut muncitorii, a fost apreciată de către revista „Facla“ drept „un cîștig moral care întrece cu mult sporurile de salar și reducerea orelor de muncă“⁴. Într-un articol din ziarul „Adevărul“ privind sfîrșitul grevelor, se spunea: „Izbindă muncitorilor greviști din capitală... a dovedit conducătorilor de azi și de miine, tuturor acelor care știu să vadă, forța imensă de idealism și de solidaritate care singură îndreptățește existența unei clase sociale și care o arată capabilă să înfrunte forțele de opresiune și să-și asume răspunderea și conducerea politică a unei țări“⁵.

¹ „Romînia muncitoare“ din 5 august 1912.

² Ibidem, 24 iunie 1912.

³ „Fier și metal“ nr. 10 din iunie 1913.

⁴ „Facla“ nr. 25 din 23 iunie 1912, p. 488—489.

⁵ „Adevărul“ din 23 iunie 1912.

Înseși ziare burgheze de dreapta au fost nevoite să recunoască amploarea deosebită pe care o luaseră grevele din București. „Ultimele greve din capitală — spune „Epoca“ —, provocate de lucrătorii sindicaliști [sic !], ne-au dat un moment iluzia că sîntem departe de țara noastră, într-un mare centru industrial din Apus“¹. „Decorul grevelor din țările vechi industriale — se spune în continuare — avea la noi o copie destul de reușită. N-au lipsit nici violențele [sic !] pentru a împiedica să se continue lucrul cu alți lucrători, n-au lipsit nici focurile de revolver, nici intervenția jandarmilor pentru a împiedica acte de sabotaj și, în fine, nici intervenția celor mai superioare autorități în industrie, între patroni și greviști, pentru aplanarea neînțelegerilor“².

Ridicîndu-se împotriva muncitorilor înaintați, a grevelor muncitorești, care, după cum menționează un ziar, „răspîndesc lupta de clasă cea mai înverșunată, cea mai fără cruțare“, apologetii capitalului propovăduiau armonia între clase. „Noi, liberali — se spune într-un articol —, vom răspîndi cît va fi cu putință mai mult ideea sănătoasă, științifică și creștinească a solidarității între toate clasele sociale“³.

Ca soluție și mijloc de rezistență împotriva grevelor, patronii preconizau crearea de noi societăți și asociații ale industriașilor. În acest sens, unul din reprezentanții capitalului declara: „Singura cale de izbîndă (contra muncitorilor — I.I.) ar fi cartelarea industriașilor metalurgiști“; de aceea el își exprimă încrederea că greva metalurgiștilor va servi ca învățămînt demn de luat în seamă și „va grăbi înțelegerea preconizată“⁴.

Greva muncitorilor metalurgiști din București din iunie 1912, prin amploarea ei, prin numărul mare de participanți, prin formele variate de luptă și prin durata ei, a fost una din cele mai mari acțiuni greviste ale proletariatului bucureștean dinaintea primului război mondial. Ea a constituit o reflectare a ascuțirii contradicțiilor de clasă dintre burghezie și proletariat într-una din ramurile de bază ale economiei, fiind prima acțiune a metalurgiștilor din București care a ajuns în pragul grevei generale.

Ca unul din detașamentele înaintate ale clasei muncitoare, metalurgiștii din București au influențat pozitiv lupta muncitorimii din capitală și din întreaga țară. În cadrul numeroaselor greve ce au avut loc în 1912, metalurgiștii au constituit elementul mobilizator și încurajator în impunerea revendicărilor, în încheierea de contracte colective, pentru apărarea organizațiilor lor de clasă, sindicatele.

Cu acest prilej a ieșit în mod și mai pregnant în evidență că patronii au interese cu totul opuse celor ale muncitorilor, că nu se dau în lături de la folosirea oricăror mijloace pentru înfrîngerea luptei muncitorilor. În timpul grevei a reieșit cîrdășia strînsă dintre patroni, poliție și autorități împotriva muncitorilor și organizațiilor lor. Însuși guvernul con-

¹ „Epoca“ din 26 iunie 1912.

² Ibidem.

³ „Voința națională“ din 26 iunie 1912.

⁴ „Epoca“ din 17 iunie 1912.

servator, prin intermediul unuia din miniștrii săi — cel al industriei și comerțului — a mediat aplanarea conflictului din industria metalurgică bucureșteană. Presa de toate nuanțele a comentat pe larg mișcarea metalurgiștilor, ceea ce dovedește ecoul deosebit pe care l-a avut greva în rîndurile opiniei publice.

Ridicînd în mod imperios problema întăririi organizațiilor politice și profesionale ale muncitorilor, greva metalurgiștilor a constituit un izvor prețios de învățăminte atît pentru muncitorii metalurgiști, cît și pentru întregul proletariat din țara noastră. Ca un rezultat nemijlocit al luptelor și al creșterii spiritului combativ al metalurgiștilor, la 2 iulie 1912 se pun bazele definitive ale Uniunii în fier și metal, care începe să editeze și un ziar propriu.

Toate acțiunile din timpul grevei — manifestațiile de stradă, mitingurile de protest și de solidarizare, întrunirile, excursiile și alte forme de luptă, care au culminat cu marea demonstrație de la 20 iunie — au contribuit la dezvoltarea conștiinței de clasă a proletariatului, la întărirea spiritului revoluționar în rîndurile muncitorimii.

Lucrările congresului P.S.D. și al sindicatelor ce s-au desfășurat între 29 iunie și 1 iulie 1912 oglindesc creșterea stării de spirit revoluționare în rîndurile clasei muncitoare, delegații dezbătînd problemele organizării, conducerii luptelor economice și politice, orientării activității spre centrele industriale etc. în lumina grevelor și demonstrațiilor din toată țara, ce i-au premers, între care și cea a metalurgiștilor din București.

Greva muncitorilor metalurgiști din București din iunie 1912 a contribuit la îmbogățirea experienței revoluționare de luptă a clasei muncitoare din România, constituind o verigă din lanțul acțiunilor revoluționare pentru eliberarea muncitorimii din robia capitalistă.